

KOLEJNY PROJEKT „WELCOME TO POLAND” W INSTYTUTCIE SLAWISTYKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK

Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk otrzymał środki na realizację programu NAWA „Welcome to Poland”. Celem programu „Welcome to Poland” jest wsparcie zdolności instytucjonalnej uczelni posiadających Kartę Erasmusa dla Szkolnictwa Wyższego oraz jednostek naukowych prowadzących kształcenie w obszarze obsługi zagranicznych studentów, doktorantów i kadry akademickiej.

Projekt Instytutu Sławistyki Polskiej Akademii Nauk „Nauka on-line. Przeciwdziałanie wykluczeniu w międzynarodowej przestrzeni wirtualnej” (ON-SCIENCE) będzie realizowany w latach 2022–2023. Celem projektu jest umiędzynarodowienie IS PAN poprzez zwiększenie mobilności i widoczności on-line oraz przeciwdziałanie wykluczeniu w przestrzeni internetowej, a także przygotowanie jednostki na przyjęcie większej liczby badaczy i badaczek zagranicznych. W ramach programu w Instytucie Sławistyki Polskiej Akademii Nauk zostanie uruchomione i wyposażone w sprzęt do prowadzenia spotkań hybrydowych tzw. Welcome Center, miejsce przyjmowania naukowców i naukowczyń z zagranicy. Dzięki dofinansowaniu z NAWA powstaną materiały promocyjne i film informacyjno-edukacyjny na temat działalności i struktury Instytutu. Na język angielski zostaną przetłumaczone akty wewnętrzne IS PAN. Działania te mają na celu upowszechnienie wiedzy o aktywności Instytutu na arenie międzynarodowej, nawiązanie współpracy z badaczami zagranicznymi oraz ułatwienie ich pobytu w IS PAN. Ponadto w ramach programu „Welcome to Poland” zostaną zorganizowane różnego rodzaju szkolenia dla kadry naukowej oraz administracyjnej. Wszystko po to, aby wzmocnić pozycję Instytutu Sławistyki Polskiej Akademii Nauk jako prestiżowego ośrodka sławistycznego w warunkach zmieniającej się rzeczywistości komunikacyjnej.

Program jest realizowany w ramach projektu „Podniesienie kompetencji kadry akademickiej i potencjału instytucji w przyjmowaniu osób z zagranicy” – „Welcome to Poland” Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

TYMOTEUSZ KRÓL LAUREATEM KONKURSU „LANGUAGE REVITALIZATION ACCELERATOR” AMERYKAŃSKIEJ ORGANIZACJI WIKITONGUES

Mgr Tymoteusz Król został laureatem konkursu „Language Revitalization Accelerator”, amerykańskiej organizacji Wikitongues. Organizacja została utworzona w 2014 roku w Nowym Jorku, a jej celem jest dokumentacja językowego różnicowania świata. W pierwszej edycji konkursu nagrodzeni aktywiści i aktywistki oraz naukowcy i naukowczynie otrzymują 2000 dolarów na działalność związaną z projektem. Mgr Tymoteusz Król w ramach swojego projektu nagrywa filmy z ostatnimi naturalnymi użytkownikami języka wilamowskiego. Z tych oraz archiwalnych nagrań wybrane zostaną opowiadania, bajki i historie, które po przygotowaniu transkrypcji przez młodzież uczącą się języka wilamowskiego zostaną opublikowane z polskim tłumaczeniem w formie książki. Oryginalne nagrania będzie można odtworzyć na stronie wikitongues.org. Publikacja ta będzie służyć nie tylko Wilamowianom i Wilamowiankom chcącym dowiedzieć się więcej o swoich przodkach, ale również wszystkim uczącym się języka wilamowskiego – zarówno w Wilamowicach, jak i na całym świecie. Grant będzie realizowany od kwietnia 2022 do kwietnia 2023 roku. »

Więcej informacji: <https://wikitongues.org/grantees/tioma-fum-dokter/>

Tymoteusz Król przeprowadza wywiad w języku wilamowskim z Anną Fox (ur. 1927) i Stanisławem Foxem (1926–2021), 2018. Fot. Tymoteusz Król

Mgr Tymoteusz Król – doktorant w Instytucie Sławistyki Polskiej Akademii Nauk. Zajmuje się działaniami na rzecz rewitalizacji języka wilamowskiego. Członek Stowarzyszenia „Wilamowianie”, z którym prowadzi działalność edukacyjną, popularyzatorską i emancypacyjną, a także Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Od 2016 roku kierownik „Diamentowego grantu”, dotyczącego historii powojennych prześladowań Wilamowian. W 2019 roku otrzymał odznaczenie „Zasłużony dla Kultury Polskiej”.

DR ANGELIKA ZANKI LAUREATKĄ KONKURSU MINIATURA NARODOWEGO CENTRUM NAUKI

Projekt dr Angeliki Zanki pt. „Działalność wspólnoty politycznej emigrantów chorwackich w Ameryce Południowej” uzyskał dofinansowanie w ramach konkursu Miniatura Narodowego Centrum Nauki. Celem konkursu Miniatura jest wspieranie działań naukowych prowadzących do przygotowania przyszłego projektu badawczego planowanego do złożenia w konkursach NCN lub innych konkursach ogólnokrajowych i międzynarodowych.

NARODOWE CENTRUM NAUKI

Dr Angelika Zanki – slawistka, kroatystka, doktor nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o kulturze i religii, pracowniczka Instytutu Sławistyki Polskiej Akademii Nauk. Zainteresowania naukowe: emigracja Chorwatów do Ameryki Południowej i powrotnicy w Chorwacji w latach 1991–1995, problematyka tożsamości narodowej oraz miejsc pamięci, chorwacka i bośniacka kultura masowa, sytuacja społeczno-polityczna w Chorwacji.

UDZIAŁ PRACOWNIKÓW I PRACOWNICZEK IS PAN W DEBATACH I KONFERENCJACH NAUKOWYCH

„Białoruś to nie Łukaszenka” – wykład prof. zw. dr hab. Elżbiety Smułkowej i dr hab. Anny Engelking, prof. inst.

W dniu 17 maja 2022 roku na spotkaniu w Sali Senatu w Pałacu Kazimierzowskim na Uniwersytecie Warszawskim odbył się wykład dotyczący problemów dzisiejszej Białorusi w szerszej, antropologicznej perspektywie, pt. „Białoruś to nie Łukaszenka. Dwugłos o białoruskiej rewolucji”. Wykład wygłosiły dwie znakomite znawczynie tematu – prof. zw. dr hab. Elżbieta Smułkowa oraz dr hab. Anna Engelking, prof. inst.

Transmisję online wykładu można obejrzeć pod adresem:

<https://www.youtube.com/watch?v=NuKMopWoPJA>

Dr hab. Anna Engelking, prof. inst. – antropolożka, etnografka, etnolingwistka, badaczka i popularyzatorka dorobku polskiego etnografa Józefa Obrębskiego. Dzięki jej wieloletnim staraniom i poszukiwaniom (w archiwum University of Massachusetts w Amherst w USA) ukazały się w roku 2005 oraz 2007 dwie monografie tego znakomitego uczonego: J. Obrębski, „Dzisiejsi ludzie Polesia i inne eseje” (przygotowane do druku i z przedmową A. Engelking 2005) oraz J. Obrębski, „Polesie. Studia etnosocjologiczne” (t. 1, redakcja naukowa i wstęp A. Engelking 2007). Jest też autorką wielu artykułów oraz monografii „Kłątwa. Rzecz o ludowej magii słowa” (2000). Nominowana do Nagrody im. Jerzego Giedroycia (za rok 2013) za książkę „Kołchoźnicy. Antropologiczne studium tożsamości wsi białoruskiej przełomu XX i XXI wieku” (2012). Za swoją działalność publicystyczną i naukową otrzymała kilka prestiżowych nagród.

Prof. zw. dr hab. Elżbieta Smułkowa – profesor nauk humanistycznych, językoznawczyni, slawistka i białorutenistka, kierowniczką Zakładu Filologii Białoruskiej w latach 1971–1975. Pełniła również funkcję prodziekan ds. studenckich na dawnym Wydziale Rusycystyki, Sławistyki i Lingwistyki Stosowanej UW (1978–1981) oraz prodziekan ds. naukowych na Wydziale Polonistyki UW (1987–1990). Była także związana z Instytutem Badań Interdyscyplinarnych Wydziału „Artes Liberales” UW. W 1991 roku powołano ją na Konsula Generalnego RP na Białorusi. W 1992 roku została pierwszym Ambasadorem RP w tym państwie. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Jest członkinią Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Polskiego Towarzystwa Językoznawczego i Białostockiego Towarzystwa Naukowego. Jej główne zainteresowania naukowe to: fonetyka, fonologia (akcentologia wschodniosłowiańska), pogranicze językowe polsko-białorusko-litewskie (m.in. mikrotoponimia), dialektologia słowiańska (głównie polska i białoruska).

**Dr hab. Elżbieta Janicka z głosem eksperckim
w Szczecinie i w Wilnie**

Dnia 26 kwietnia 2022 roku dr hab. Elżbieta Janicka wzięła udział w debacie pt. „Śmietnik historii”, która odbyła się na scenie Teatru Małego w Szczecinie. W debacie udział wzięli ponadto: politolożka Dorota Kowalewska (Uniwersytet Szczeciński), artysta wizualny Daniel Rycharski (Akademia Sztuk Pięknych w Szczecinie), filozof Jan Wasiewicz (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). Jedną z dyskutowanych kwestii była marginalizacja paradygmatu oświeceniowego oraz jej konsekwencje dla badaczek i badaczy zobowiązanych wymogami swojego zawodu do myślenia krytycznego. Moderatorami wydarzenia byli: Amel Mana i Sebastian Słowiński reprezentujący Uniwersytet Warszawski i Teatr Powszechny w Warszawie. Debata została zorganizowana przez Forum Przyszłości Kultury oraz Teatr Współczesny w Szczecinie we współpracy z warszawskim Teatrem Powszechnym.

Debata w Szczecinie. Fot. Maciej Kowalewski

W pierwszym tygodniu kwietnia dr hab. Elżbieta Janicka była gością YIVO Institute for Jewish Research na sesji wyjazdowej w Wilnie, gdzie konsultowała polskojęzyczną część „Edward Blank YIVO Vilna Online Collections Project”, referując między innymi stan badań w języku polskim nad przedwojennymi pamiętnikami młodzieży żydowskiej, wywołanymi przez Jidiszer Wisenszaftecher Institut (dzisiejsze YIVO) – wówczas z siedzibą w Wilnie – w ramach ogłaszanych przez tę instytucję konkursów pamiętnikarskich.

W dniu 28 kwietnia 2022 roku dr hab. Elżbieta Janicka prezentowała swoje badania prowadzone w IS PAN podczas wykładu na forum Pracowni Badań nad Historią i Tożsamościami LGBT+ Instytutu Stosowanych Nauk Społecznych UW.

Od prawej: Sigutė Chlebinskaitė (projektantka książkowych publikacji materiałów z kolekcji YIVO), Asia Fruman (tłumaczka), Kristina Dūdaitė (jidyshystka, b. pracownica naukowa Departamentu Judaików Litewskiej Biblioteki Narodowej im. Martynasa Mažvydasa), Lara Lempertienė (kierowniczka Departamentu Judaików Litewskiej Biblioteki Narodowej im. Martynasa Mažvydasa), Jonathan Brent (dyrektor wykonawczy YIVO Institute for Jewish Research, NYC), Elżbieta Janicka (IS PAN) – Litewska Biblioteka Narodowa im. Martynasa Mažvydasa, Wilno, 6 kwietnia 2022 (zdjęcie udostępnione za zgodą Sigutė Chlebinskaitė)

Międzynarodowa konferencja „Caravane des libertés: Liberté scientifique et démocratie. La vérité et ses frontières dans les sociétés démocratiques”

W dniach 13–14 maja 2022 roku na Wydziale Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego odbyła się międzynarodowa konferencja „Caravane des libertés : Liberté scientifique et démocratie. La vérité et ses frontières dans les sociétés démocratiques”. Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk reprezentowały dr hab. Elżbieta Janicka (z referatem w sesji „Les récits et leurs limites – de la liberté impossible de l'historienne / Narratives and their limits – on historian's impossible freedom”) i dr Anna Zawadzka (z referatem w sesji „Le gouvernement de la science – mesurer, façonner, réprimer / Government of science – measuring, shaping, repressing”). Organizatorami konferencji były Wydział Filozofii UW oraz Centre de Civilisation Française et d'Études Francophones (CCFEF) we współpracy z Fonds d'Analyse des Sociétés Politiques (FASOPO), Institut de Hautes Études Internationales et du Développement Genève, Centre Français de Recherche en Sciences Sociales (CEFRES), Interdyscyplinarny Zespół Współpracy UW-EHESS.

Dr hab. Elżbieta Janicka – asystentka w Instytucie Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, literaturoznawczyni (romanistka, polonistka), artystka wizualna. Bada wzory kultury, narracje oraz fantazmaty fundujące prawomocność przemocy i wykluczenia. Głównym obiektem jej badań są krytyka kategorii opisu polskiego kontekstu Zagłady i topografia symboliczna dawnego getta warszawskiego. Autorka książek: „Sztuka czy Naród? Monografia pisarska Andrzeja Trzebińskiego” (2006), „Festung Warschau” (2011) oraz „Przemoc filosemicka. Nowe polskie narracje o Żydach po roku 2000” (2016; we współautorstwie z T. Żukowskim). W minionym roku w wydawnictwie Rowman and Littlefield ukazało się amerykańskie wydanie ostatniej z wymienionych pozycji jako „Philo-Semitic Violence: Poland's Jewish Past in New Polish Narratives”.

Dr Anna Zawadzka – adiunktka w Instytucie Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, socjolożka, redaktor naczelna czasopisma „Studia Litteraria et Historica”. Głównym obiektem jej badań są: polityka historyczna, antysemityzm i antykomunizm jako wzory kultury polskiej, społeczne konstruowanie płci, mechanizmy reprodukcji struktury społecznej.

Na zdjęciu dr Anna Zawadzka. Z archiwum IS PAN

Prezentacja projektu LangGener na Uniwersytecie w Ostrawie oraz na Uniwersytecie Południowej Danii w Odense

W dniach 18–20 maja 2022 roku na Uniwersytecie w Ostrawie odbył się międzynarodowy kongres Stowarzyszenia Germanistów Czeskich pt. „Form und Funktion”. Podczas konferencji w Ostrawie zaprezentowano polsko-niemiecki korpus mowy osób dwujęzycznych LangGener, zbudowany w Instytucie Sławistyki Polskiej Akademii Nauk. W kongresie wzięło udział ponad stu prelegentów i prelegentek z dziesięciu krajów świata. Była to doskonała okazja do prezentacji wyników badań nad dwujęzycznością polsko-niemiecką, prowadzonych przez Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk w ramach grantu Beethoven (finansowanego przez NCN, nr projektu 2016/23/G/HS2/04369) pod kierownictwem prof. dr hab. Anny Zielińskiej. Wpisując się w ramy tematyczne kongresu, dr hab. Felicia Księżyk, prof. ucz., wygłosiła referat pt. „Formale und funktionale Sprachkontaktphänomene im Sprachkorpus der deutsch-polnischen Zweisprachigkeit LangGener”.

Uczestnicy konferencji w Ostrawie. Źródło: <https://images.osu.cz/slider/4031.jpg>

Dr hab. Felicia Księżyk, prof. ucz. – profesor Uniwersytetu Opolskiego. Stopień doktora uzyskała w 2006 roku na podstawie pracy „Die deutsche Sprachinsel Kostenthal. Geschichte und Gegenwart”, a habilitację w 2016 roku na podstawie rozprawy „Kollokationen im Zivilrecht Polens in den Jahren 1918–1945 mit besonderer Berücksichtigung der deutschsprachigen Zivilgesetzbücher. Eine kontrastive Studie” (2015). Zainteresowania naukowe: polsko-niemieckie kontakty językowe, badania nad wielojęzycznością, badania nad wyspami językowymi, kolokacje (także w językach specjalistycznych), socjolingwistyka. Wykonawczyni w granie pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Zielińskiej pt. „Pokoleniowe zróżnicowanie języka: zmiany morfosyntaktyczne wywołane przez polsko-niemiecki kontakt językowy w mowie osób dwujęzycznych”, numer projektu: 2016/23/G/HS2/04369, BEETHOVEN, Narodowe Centrum Nauki.

W dniach 16–18 maja 2022 roku na Uniwersytecie Południowej Danii w Odense odbyła się międzynarodowa konferencja „28. Linguistiktag der Gesellschaft für Sprache und Sprachen (GeSuS)”, w której uczestniczyło około pięćdziesięciu naukowców i naukowczyń. Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk reprezentowały prof. dr hab. Anna Zielińska, dr Irena Prawdzic i dr Anna Jorroch, które wygłosiły następujące referaty: „Die soziolinguistische Annotation im Korpus des polnisch-deutschen Bilinguismus. Theoretische und praktische Probleme”; „Sprachstrukturelle Annotation in dem LangGener-Sprachkorpus deutsch-polnischer Bilingualen” oraz „Das Sprachregime und die Zweisprachigkeit in den 1945 an Polen angeschlossenen Gebieten”. Naukowczynie przedstawiły badania prowadzone w ramach tego samego grantu, który w Ostrawie prezentowała dr hab. Felicja Księżyk, prof. ucz. Prof. dr hab. Anna Zielińska i dr Irena Prawdzic zaprezentowały polsko-niemiecki korpus mowy osób dwujęzycznych LangGener, a dr Anna Jorroch mówiła o reżimie językowym na Mazurach.

Dr Anna Jorroch na konferencji GeSuS. Fot. Irena Prawdzic

Dr Anna Jorroch – germanistka, adiunktka w Instytucie Germanistyki Uniwersytetu Warszawskiego. W swojej pracy badawczej skupia się na języku i kulturze niemieckiej na terenach pogranicza, a także na badaniu kontaktu językowego. Stypendystka w Instytucie Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, gdzie analizowała zjawiska kontaktu językowego na historycznym polsko-niemieckim pograniczu w regionie lubuskim. Wykonawczyni w grantie pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Zielińskiej pt. „Pokoleniowe zróżnicowanie języka: zmiany morfosyntaktyczne wywołane przez polsko-niemiecki kontakt językowy w mowie osób dwujęzycznych”, numer projektu: 2016/23/G/HS2/04369, BEETHOVEN, Narodowe Centrum Nauki.

Dr Irena Prawdzic – adiunktka w Instytucie Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, językoznawczyni, polonistka i germanistka. Bierze udział w międzynarodowym grantie realizowanym w IS PAN (pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Zielińskiej) pt. „Pokoleniowe zróżnicowanie języka: zmiany morfosyntaktyczne wywołane przez polsko-niemiecki kontakt językowy w mowie osób dwujęzycznych”, numer projektu: 2016/23/G/HS2/04369, BEETHOVEN, Narodowe Centrum Nauki.

Prof. dr hab. Anna Zielińska – językoznawczyni, dyrektor Instytutu Sławistyki Polskiej Akademii Nauk. Autorka wielu artykułów oraz publikacji z zakresu socjolingwistyki, kontaktów językowych i dialektologii, m.in. „Wielojęzyczność staroobrzędowców mieszkających w Polsce” (1996), „Mniejszość polska na Litwie kowieńskiej. Studium socjolingwistyczne” (2002), „Mowa Pogranicza. Studium o językach i tożsamościach w regionie lubuskim” (2013). Zastępcza dla Kultury Polskiej i odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi. Kierowniczka grantu pt. „Pokoleniowe zróżnicowanie języka: zmiany morfosyntaktyczne wywołane przez polsko-niemiecki kontakt językowy w mowie osób dwujęzycznych”, numer projektu: 2016/23/G/HS2/04369, BEETHOVEN, Narodowe Centrum Nauki.

ERASMUS

Wykłady dr hab. Heleny Krasowskiej, prof. inst., na Uniwersytecie w Bukareszcie (Erasmus+)

W dniach 2–6 maja 2022 roku dr hab. Helena Krasowska, prof. inst., gościła z naukową wizytą w Departamencie Języków i Literatur Słowiańskich Uniwersytetu w Bukareszcie w ramach programu Erasmus+ (Staff Mobility for Teaching). Wykłady prowadzone przez dr hab. Helenę Krasowską, prof. inst., dotyczyły problematyki mniejszości polskiej zamieszkującej obszar pomiędzy Donem, Dniestrem i Prutem. Wykładowczyni szczególną uwagę poświęciła wybranym biografiom językowym i porównaniu różnych typów polszczyzny używanej przez Polaków na różnych pograniczach. Omawiane były także wypowiedzi Polaków mieszkających w Rumunii na temat kontaktów językowych, przełączania kodów językowych i interferencji. W wykładach uczestniczyli studenci uczący się języka polskiego, rosyjskiego i ukraińskiego oraz wykładowcy Uniwersytetu. Tematyka zajęć spotkała się z ogromnym zainteresowaniem. Oprócz wykładów odbyły się również liczne dyskusje z pracownikami Uniwersytetu na temat przyszłej współpracy między naszymi instytucjami. »

Na zdjęciu od lewej: prof. dr hab. Andrzej Zawadzki, dr hab. Helena Krasowska, prof. inst.,
prof. dr hab. Constantin Geambașu. Fot. Justyna Szczepaniak

Dr hab. Helena Krasowska, prof. inst. – slawistka w Instytucie Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, popularyzátorka wiedzy na temat kultury i języka Bukowiny. Prowadzi badania terenowe wśród mniejszości polskiej na Ukrainie, w Mołdawii, Rumunii oraz Gruzji. Jej projekty naukowe były wspierane przez Fundację na rzecz Nauki Polskiej, Narodowe Centrum Nauki, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego, Fundację Lanckorońskich, Fundację „Pomoc Polakom na Wschodzie” oraz Kancelarię Prezesa Rady Ministrów. Jej książki były nominowane do Nagrody im. Jerzego Giedroycia (2014, 2019). Odznaczona między innymi Srebrnym Krzyżem Zasługi przez Prezydenta RP oraz Brązowym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Organizátorka Bukowińskiego Festiwalu Nauki oraz Polskiego Festiwalu Nauki w Ukrainie. Jej dorobek obejmuje m.in. 7 monografii autorskich i 8 współautorskich, a także liczne artykuły naukowe. Współautorka (wraz z M. Pokrzyńską i L. A. Suchomłynowem) obszernej monografii „Mowa polska na Bukowinie: Rumunia-Ukraina. Świadectwo zanikającego dziedzictwa” (2018).

Dr Małgorzata Kasner o badaniach nad kulturą pamięci stolicy Republiki Litewskiej w latach 1990–2018 (Erasmus+)

W dniach 9–13 maja 2022 roku w ramach programu mobilności Erasmus+ dr Małgorzata Kasner odbyła cykl seminariów i wykładów na temat kultury pamięci współczesnego Wilna w Centrum Polonistycznym Uniwersytetu Wileńskiego (Vilniaus universiteto Polonistikos centras, Vilnius, Lietuva). Seminarium objęły dwa bloki zagadnień: pierwszy z nich został poświęcony kwestiom kultury pamięci miasta pogranicza (na przykładzie współczesnego Wilna w latach 1990–2018); drugi – dyskursowi miejskiemu w polskich i litewskich tekstach kultury (na przykładzie losów Placu Łukiskiego w Wilnie w latach 1990–2018). Studenci i pracownicy wileńskiego Centrum Polonistycznego mieli okazję zapoznać się z polskim i litewskim dorobkiem naukowym na temat kultury pamięci, a także poznać praktyczne zastosowanie wymienionej kategorii badawczej w kontekście studiów miejskich.

Dr Małgorzata Kasner – lituanistka w Zakładzie Literaturoznawstwa i Kulturoznawstwa Instytutu Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, dyrektor Instytutu Polskiego w Wilnie w latach 2000–2005 i 2009–2015. Badaczka pamięci miasta (na przykładzie współczesnego Wilna). W 2005 roku uhonorowana Nagrodą Sejmu RL. W roku 2016, za wkład w rozwój stosunków polsko-litewskich uhonorowana nagrodą Forum Współpracy i Dialogu Polsko-Litewskiego im. Jerzego Giedroycia. Od grudnia 2016 roku prezes Fundacji Slawistycznej ściśle współpracującej w zakresie upowszechniania nauki i realizacji projektów naukowych z IS PAN.

Na zdjęciu od lewej stoją: doc. dr Kinga Geben, doc. dr Mirosław Dawlewicz (Kierownik Centrum) oraz dr Małgorzata Kasner w Centrum Polonistycznym w Wilnie. Fot. ze zbiorów Centrum Polonistycznego Uniwersytetu Wileńskiego

UDZIAŁ DR. WOJCIECHA MĄDREGO W MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ „MIGRATIONS IN THE SLAVIC CULTURAL SPACE” (MIGRACJE W SŁOWIAŃSKIEJ PRZESTRZENI KULTUROWEJ)

W dniu 6 maja 2022 roku odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Migracje w słowiańskiej przestrzeni kulturowej”, zorganizowana za pośrednictwem platformy MS Teams przez Katedrę Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Łódzkiego oraz Instytut Historyczny w Belgradzie. Celem konferencji było spojrzenie zarówno na samą istotę migracji towarzyszących ludzkości od początku istnienia, jak i na związane z tym wieloaspektowe zmiany kulturowe zachodzące w następstwie migracji szczególnie w obrębie słowiańskich literatur, sztuk, stosunków społecznych itp. Wzięło w niej udział liczne grono badaczy i badaczek zarówno z Polski, jak również z Serbii, Kazachstanu, Czech, Słowacji, Węgier, Grecji, Bułgarii, Niemiec i Brazylii. Wygłoszono 48 referatów dotyczących wszystkich krajów słowiańskich od średniowiecza do współczesności. Dr Wojciech Mądry wygłosił referat pt. „Pochówki piastowskie poza granicami kraju jako przykład migracji władców słowiańskich w średniowieczu i początkach ery nowożytnej”. W swoim wystąpieniu prelegent przedstawił okoliczności, jakie zadecydowały o migracjach męskich przedstawicieli tej dynastii poza tereny ich księstw w różne miejsca Europy, co wywarło bezpośredni wpływ na miejsca ich wiecznego spoczynku, jak również przedstawił stan zachowania pochówków. Zwrócił także uwagę na rolę księżniczek piastowskich na obcych dworach oraz omówił moment pożegnania księżniczki piastowskiej wydawanej za mąż za obcego władcę na przykładzie stojącego w podlegnickiej wsi Ulesiu pomnika zwanego „Kolumna Łez”, wzniesionego w 1664 roku dla upamiętnienia miejsca pożegnania księcia legnicko-brzeskiego Jerzego III ze swoją córką Dorotą Elżbietą wyjeżdżającą do Hesji do nowo poślubionego małżonka, księcia Henryka von Nassau-Dillenburg. Na pomniku wyryto łacińskie inskrypcje skierowane do przechodniów z prośbą o chwilę zadumy nad miejscem zroszonym łzami księżniczki. Z dalszej inskrypcji wynika, iż pożegnanie nastąpiło wśród „wzajemnych uścisków, tysięcy westchnień i tysięcy życzeń dnia 17 marca 1664 roku”.

Dr Wojciech Mądry – adiunkt w Zakładzie Historii Instytutu Slawistyki Polskiej Akademii Nauk. Obecnie zajmuje się historią polskich badań slawistycznych, zwłaszcza powstaniem, rozwojem i specyfiką poznańskiego ośrodka slawistycznego w latach 1919–1939.

Na zdjęciu pomnik „Kolumna łez” w Ulesiu koło Legnicy. Fot. Tomasz Charytanowicz. Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Kolumna_%C5%81ez

BADACZKI Z IS PAN NA KONFERENCJI BRITISH ASSOCIATION FOR SLAVONIC AND EAST EUROPEAN STUDIES W CAMBRIDGE

W dniach 8–10 kwietnia 2022 roku badaczki z Instytutu Slawistyki Polskiej Akademii Nauk wzięły udział w dorocznej międzynarodowej konferencji naukowej Brytyjskiego Stowarzyszenia Badań Slawistycznych i Wschodnioeuropejskich (British Association for Slavonic and East European Studies – BASEES), organizowanej w Cambridge w Robinson College. W panelu pt. „Recycling the Archaic in South-eastern European Cultures. The Case of the Walled-up Wife” zaprezentowano referaty będące wynikiem badań prowadzonych w ramach grantu „Topos «wmurowanej kobiety» w kulturach Europy południowo-wschodniej i Węgier” (OPUS NCN, 2020/37/B/HS2/00152). Dr hab. Grażyna Szwat-Gyłybow, prof. inst., wygłosiła referat pt. „The Topos of the Walled-up Woman in Modernist Bulgarian Drama”, a dr Marzena Maciulewicz i dr Ewa Wróblewska-Trochimiuk zaprezentowały wyniki swoich badań w ramach wspólnego wystąpienia pt. „Fairies, Rebels and Lovers. Transfers and Transformations of the Topos of the Immured Sacrificed Woman in Serbian and Croatian Cultures”. W panelu wyniki swoich badań przedstawiły także osoby współrealizujące grant – dr Sylwia Siedlecka i dr Rigels Halili – oboje afiliowani na Uniwersytecie Warszawskim. »

1

2

3

4

1. Panel „Recycling the Archaic in Southeastern European Cultures. The Case of the Walled-up Wife”. Od lewej: dr hab. Grażyna Szwat-Gyłybow, prof. inst., dr Marzena Maciulewicz i dr Ewa Wróblewska-Trochimiuk. Fot. Sylwia Siedlecka. 2. W drodze na obrady BASEES w Cambridge. Od lewej: dr Marzena Maciulewicz, dr Sylwia Siedlecka, dr hab. Grażyna Szwat-Gyłybow, prof. inst., dr Rigels Halili. Fot. Ewa Wróblewska-Trochimiuk. 3. W drodze do miejsca obrad w Robinson College, Cambridge. Fot. Ewelina Drzewiecka. 4. Wystąpienie dr Eweliny Drzewieckiej na panelu „Nationalism and National Identity in Eastern Europe”

Podczas konferencji BASEES dr Ewelina Drzewiecka wygłosiła referat pt. „Belonging Without Believing? Bulgarian Orthodox Identity and Literary Studies” w ramach panelu „Nationalism and National Identity in Eastern Europe”.

W wystąpieniu zaprezentowała wybrany aspekt swoich badań nad bułgarskim dyskursem literackim i literaturoznawczym w kluczu postsekularnym, prowadzonych w ramach projektu naukowego „Sekularyzacja i literatura. Elity intelektualne w Bułgarii wobec problemu religii (1892–1944)”, finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki (2019/35/D/HS2/005). W swoich badaniach dr E. Drzewiecka zajmuje się problematyką relacji literatura – religia w odniesieniu do kultury bułgarskiej, łącząc perspektywę kulturoznawczą i teologiczną.

Dr Ewelina Drzewiecka – adiunktka w IS PAN oraz w Centrum Cyrylo-Metodejskim BAN. W swych badaniach zajmuje się różnymi wymiarami relacji religia – nowoczesność, m.in. problemem (nie)obecności tradycji chrześcijańskiej w bułgarskiej literaturze i dyskursie literaturoznawczym oraz funkcjonowaniem mitu cyrylo-metodejskiego w kulturze i nauce bułgarskiej XX wieku. Jej książka „Herezja Judasza w kulturze (po)nowoczesnej. Studium przypadku” (2016) otrzymała Nagrodę Fundacji Slawistycznej za debiut.

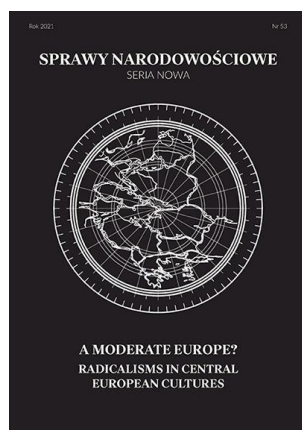
Dr Rigels Halili – antropolog kultury, filolog i historyk, zajmuje się obszarem Bałkanów. Pracuje w Instytucie Filologii Słowiańskiej UMK w Toruniu. W 2012 roku opublikował książkę „Naród i jego pieśni. Rzecz o oralności, piśmienności i epice ludowej wśród Albańczyków i Serbów”.

Dr Marzena Maciulewicz – adiunktka w IS PAN, sekretarz redakcji czasopisma „Sprawy Narodowościowe. Seria nowa”, doktor nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o kulturze i religii, absolwentka Wydziału „Artes Liberales” UW, Studium Europy Wschodniej UW i Instytutu Slawistyki Zachodniej i Południowej UW, slawistka, kulturoznawczyni. Wykonawczyni grantu OPUS NCN nr 2020/37/B/HS2/00152 „Topos «wmurowanej kobiety» w kulturach Europy południowo-wschodniej i Węgier”, pod kierunkiem dr hab. Grażyny Szwat-Gyłybow, prof. inst.

Dr Sylwia Siedlecka – pisarka, badaczka kultury bułgarskiej i czeskiej. Pracuje w Instytucie Slawistyki Zachodniej i Południowej UW. Autorka m.in. zbioru opowiadań „Szczeniaki” (2010) i powieści „Fosa” (2015). Interesuje się transferami kulturowymi i wyobraźnią społeczną.

Dr hab. Grażyna Szwat-Gyłybow, prof. inst. – literaturoznawczyni, kulturoznawczyni. Odznaczona m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej. W 2016 roku otrzymała doktorat honoris causa Uniwersytetu Sofijskiego im. Klimenta Ochrydzkiego. Zajmuje się problematyką kulturową na Bałkanach (kulturowa historia ruchów religijnych, historia idei, procesy formowania się tożsamości narodowej Słowian południowych oraz problematyka zmiany cywilizacyjnej). Kierowniczka grantu OPUS NCN nr 2020/37/B/HS2/00152 „Topos «wmurowanej kobiety» w kulturach Europy południowo-wschodniej i Węgier”.

Dr Ewa Wróblewska-Trochimiuk – kulturoznawczyni i slawistka ze specjalnością kroatystyka. Autorka monografii „Sztuka marginesów. Chorwacki plakat polityczny” (2018). Kierowniczka grantu „Wizualne artykulacje oporu politycznego w Chorwacji i Serbii po roku 2000”, realizowanego w ramach programu SONATA Narodowego Centrum Nauki (NCN 2018/31/D/HS2/03127). Redaktorka naczelną czasopisma „Sprawy Narodowościowe. Seria nowa”. Członkini redakcji czasopisma „Slavia Meridionalis”. Zajmuje się kulturą wizualną krajów byłej Jugosławii oraz antropologią polityczną. Wykonawczyni grantu OPUS NCN nr 2020/37/B/HS2/00152 „Topos «wmurowanej kobiety» w kulturach Europy południowo-wschodniej i Węgier”, pod kierunkiem dr hab. Grażyny Szwat-Gyłybow, prof. inst.

PROMOCJA CZASOPISMA „SPRAWY NARODOWOŚCIOWE. SERIA NOWA” PODCZAS ASN ANNUAL WORLD CONVENTION

Numer czasopisma, któremu poświęcono panel:
<https://ispan.waw.pl/journals/index.php/sn/issue/view/133>

oraz mgr Katarzyna Kurza z Uniwersytetu w Białymstoku – przedstawiły swoje badania, pokazując, w jaki sposób międzywojenne radykalizmy wpływają na współczesne tożsamości narodowe w Europie Środkowej. Panel podsumowała dr Karolina Ćwiek-Rogalska.

Więcej informacji o konferencji tutaj:
<https://www.asnconvention.com/panel-ce18>

Dr Karolina Ćwiek-Rogalska – adiunktka w Instytucie Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, bohemistka i antropolożka. Stypendystka Fundacji na rzecz Nauki Polskiej, Fundacji Fulbrighta i Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej. Zajmuje się przemianami kultur Polski, Czech i Słowacji po wysiedleniach przebiegających od roku 1945. Jest autorką monografii „Zapamiętane w krajobrazie. Krajobraz czesko-niemieckiego pogranicza w czasach przemian” (2017). Kierowniczka grantu ERC Starting Grant na projekt „Recycling the German Ghosts. Resettlement Cultures in Poland, Czechia and Slovakia after 1945”, realizowanego w Instytucie Slawistyki Polskiej Akademii Nauk.

Podczas dorocznej konferencji organizowanej przez Stowarzyszenie Studiów Narodowościowych (Association for the Study of Nationalities) w dniach 4–7 maja 2022 roku odbył się panel poświęcony badaniom publikowanym na łamach czasopisma „Sprawy Narodowościowe. Seria nowa”. Inicjatorkami panelu były dr Karolina Ćwiek-Rogalska i dr Ewa Wróblewska-Trochimiuk, nowe redaktorki naczelne czasopisma. Referat wprowadzający poświęcony radykalizmowi wygłosiła dr E. Wróblewska-Trochimiuk. Następnie trzy autorki artykułów opublikowanych w numerze 53.

tego czasopisma – dr Izabela Mrzygłód i mgr Natalia Judzińska z IS PAN

TŁUMACZENIA USTNE Z TURECKIEGO I NA TURECKI, CZYLI JAK UWZGLĘDNIĆ DIALOG KULTUROWY W PRZEKŁADZIE USTNYM

W dniu 12 maja 2022 roku Agnieszka Aysen Kaim na zaproszenie Koła Naukowego Turkologów UJ poprowadziła warsztaty tłumaczeniowe z języka tureckiego na tegorocznych Studenckich Warsztatach Tłumaczeniowych w Krakowie. W warsztatach wzięły udział osoby studiujące na wszystkich rocznikach turkologii UJ oraz filolodzy i filolożki z innych kierunków. Wśród uczestników byli też tureccy studenci i studentki uczący się na polskich uczelniach w ramach programu Erasmus. Warsztat dotyczył codziennej praktyki tłumaczkowej, konsekwentnej, zwłaszcza urzędowej i środowiskowej, a także „interwencyjnej”. Zajęcia odbyły się w formie symulacji przesłuchania cudzoziemca m.in. na policji z udziałem studentów i studentek polskich i tureckich. Przedstawione zostały różne możliwości kontekstów sytuacyjnych, a także zagadnienia etyczne zawodu tłumacza. »

Warsztaty z dr hab. Agnieszką Aysen Kaim. Fot. Anna Wal

Dr hab. Agnieszka Aysen Kaim – orientalistka, turkolożka, tłumaczka języka tureckiego, pracuje w Instytucie Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, zajmuje się literaturą ustną, sztuką widowiskową na Bliskim Wschodzie, kinematografią turecką, wpływami tureckimi na Bałkanach, mistycyzmem mużulmańskim w literaturze i obrzędach, Polakami kategorii *go between* w Imperium Osmańskim. Członkini Zarządu Europejskiej Federacji Opowiadaczy i Stowarzyszenia „Grupa Studnia”, w którym działa jako opowiadaczka i animatorka kultury, realizując projekty kulturalne w kraju i za granicą. Autorka monografii „Meddah – turecki tradycyjny teatr jednego aktora. Spotkanie tradycji kultury ustnej z kulturą widowiskową” (2020), „Ludzie dwóch kultur. Wybrane przypadki transgresji kulturowej Polaków w Imperium Osmańskim w XVII, XVIII i XIX wieku” (2020) oraz autorskiej opowieści dla dzieci i młodzieży „Bahar znaczy Wiosna” (2015).

OTWARTE ZEBRANIA NAUKOWE INSTYTUTU SLAWISTYKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK

Zakład Językoznawstwa

W dniu 19 kwietnia 2022 roku dr Edyta Jurkiewicz-Rohrbacher z Uniwersytetu w Ratyzbonie przedstawiła referat pt. „Ograniczenia w szyku południowosłowiańskich klityk zaimkowych i zwrotnych w konstrukcjach podniesienia i kontroli a systemy złożone”. Przedmiotem wystąpienia były klityki zaimkowe i zwrotne w nowoszkawskim wariantcie języków południowosłowiańskich: bośniackim, chorwackim i serbskim. Klityki te należą do tzw. klityk Wackernagla, czyli w zdaniu informacyjnie neutralnym zajmują najczęściej pozycję po pierwszej samodzielnej akcentowanej jednostce syntaktycznej (tzw. druga pozycja). Szczególne wyzwanie dla teorii językoznawczej stanowi pozycja klityk zależnych od czasownikowego dopełnienia w formie czasowo nieoznaczonej. Klityki te w pewnych kontekstach mogą być umieszczane na drugiej pozycji zdania głównego, w którym predykaty dopełnieniowe są zagnieżdżone. Prelegentka zaprezentowała wyniki badań korpusowych i psycholingwistycznych w podejściu teoretycznie neutralnym, które pokazują, że pozycja klityk w zdaniu jest zależna od różnych zmiennych. Przedstawiła również, jak pozycja klityk może być opisana z perspektywy teorii systemów złożonych Reschera i modelowana probabilistycznie.

Dr Edyta Jurkiewicz-Rohrbacher – adiunktka w Katedrze Językoznawstwa w Instytucie Sławistyki na Uniwersytecie w Ratyzbonie. Interesuje się translatoryką, probabilistycznym modelowaniem języka i językiem w świetle złożoności systemów.

W dniu 24 maja 2022 roku mgr Piotr Szatkowski wygłosił referat pt. „Językowe pozostałości po «Mazurskim Piemontcie». Specyficzne wyrażenia lokalne współczesnych mieszkańców Działdowszczyzny jako reminiscencja skomplikowanej przeszłości mazurskiego pogranicza w świetle notatek terenowych”. Działdowszczyzna jest jedynym fragmentem historycznych Mazur Pruskich przyłączonym do II RP w 1920 roku bez plebiscytu. Z tego powodu po plebiscytowej porażce Polski to właśnie Działdowu przypadła trudna rola łącznika między przeważnie luteranскими Mazurami a katolickimi Polakami. Do „mazurskiego Piemontu” przybyły w latach 1920–1939 tysiące nowych mieszkańców, głównie z Mazowsza i ziemi lubawskiej. Zmiana struktury ludnościowej powiatu spowodowała liczne napięcia na tle wyznaniowym, politycznym i etnicznym, ale na uwagę zasługują także epizody współpracy i przenikania się kultur – również w sferze językowej. Mimo trudności, między przedstawicielami obu grup tworzyły się więzi gospodarcze, towarzyskie, a czasami nawet rodzinne. Choć 2/3 Mazurów opuściły okolice Działdowa jeszcze przed wybuchem II wojny światowej, w wyniku wspomnianych kontaktów językowych w lokalnym uzusie mogła zachować się pewna liczba leksemów i zwrotów będących wschodniopruskimi mazuryzmami bądź zmazurzonymi germanizmami.

Celem wystąpienia było przedstawienie najbardziej interesujących tropów dowodzących wtopienia się elementów gwary mazurskiej do współczesnej polszczyzny Działdowian. Podstawą rozważań były notatki terenowe sporządzone przez prelegenta w ramach projektu badawczego sfinansowanego przez Narodowe Centrum Nauki pt. „Mazurzy – znikające świadectwo językowej przeszłości polsko-niemieckiego pogranicza. Współczesne praktyki językowe potomków rodzimej ludności Mazur”.

Piotr Szatkowski – doktorant IS PAN, absolwent gdańskiej skandynawistyki. Badacz mowy mazurskiej i aktywny działacz na rzecz jej rewitalizacji. Tłumacz „Małego Księcia” na język pruski (2015) i etnolekt mazurski (2019). Do jego głównych zainteresowań badawczych należą biografie językowe Mazurów, współczesne praktyki językowe potomków Mazurów, tożsamościowy aspekt rewitalizacji etnolektu mazurskiego oraz język staropruski.

Zakład Literaturoznawstwa i Kulturoznawstwa

W dniu 5 kwietnia 2022 roku dr Katarzyna Roman-Rawska z IS PAN przedstawiła referat pt. „Słaby czy silny opór? Działania i twórczość feministyczno-poetyckich kolektywów w Rosji po 2008 roku”. Referat poświęcony był zagadnieniom polityczności oraz słabego oporu na przykładzie działań i twórczości feministyczno-poetyckich kolektywów w Rosji po 2008 roku.

W Rosji, kraju konserwatywno-patriarchalnym oraz agresywnym militarnie – w którym za chuligańskie i obrazoburcze uznaje się wystąpienia kolektywu artystycznego Pussy Riot, penalizuje aktywizm ciałopozytywności Julii Cwietkowej, uznając jej ilustracje edukacyjne za propagandę pornografii – działają i rozwijają się kolektywy feministyczne, w tym te skupione wokół poezji. Ich twórczość jest radykalnie empatyczna, głośna, polityczna i osobista jednocześnie. Współczesna rosyjska poezja feministyczna jest przestrzenią dla opowiedzenia m.in. o przemocy seksualnej, cielesności i seksualności, odzyskiwaniu podmiotowości politycznej, realizowaniu utopii siostrzeństwa czy prawach reprodukcyjnych. To wiele języków poetyckich, które wymierzone są zgodnie w demontaż wielopostaciowej opresji, jakiej doświadczają kobiety w Rosji i na świecie. Feministki i poetki są współautorkami manifestu antywojennego, upublicznionego w pierwszym dniu ataku Rosji na Ukrainę, w którym zapewniają: „Jest nas dużo i razem możemy wiele: przez ostatnie 10 lat ruch feministyczny zyskiwał moc medialną i kulturową, przyszedł czas zamienić ją w moc polityczną. Jesteśmy opozycją wobec wojny, patriarchy, autorytaryzmu i militarizmu. Jesteśmy przyszłością i zwyciężymy”. W twórczości, manifestach i licznych akcjach artystycznych, poetki-aktywistki dekonstruują mit niepolitycznej sfery prywatnej, wskazując m.in. na paralele między przemocą państwa a tą, której kobiety doznają w zaciszu domowym. Poezja ta realizuje idee polityczności w ujęciu Jacquesa Rancière’a, w której widoczność zyskują te, które dotąd były niewidzialne. Rosyjskie poetki, feministki rewolucję chcą robić sobą i, podążając za myślą Galiny Rymbu, wierzą, że to „wagina zniszczy to państwo”. Jest to przykład tego rodzaju literackich praktyk, w których słaby opór staje się silny.

Dr Katarzyna Roman-Rawska – adiunktka w Instytucie Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, literaturoznawczyni i socjolożka, badaczka współczesnej literatury oraz kinematografii rosyjskiej w kontekście społeczno-politycznym.

Na zdjęciu dr Katarzyna Roman-Rawska. Autoportret

W dniu 17 maja 2022 roku odbyło się otwarte zebranie naukowe Zakładu Literaturoznawstwa i Kulturoznawstwa Instytutu Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, podczas którego dr Ewelina Drzewiecka przedstawiła referat pt. „Przynależność bez wiary? Bułgarska tożsamość prawosławna a literaturoznawstwo”.

Celem wystąpienia była próba problematyzacji pojęcia bułgarskiej tożsamości prawosławnej w odniesieniu do narodowej „wielkiej narracji” oraz roli literatury i literaturoznawstwa, a w efekcie – przekroczenie tradycyjnego podejścia badawczego względem tego zagadnienia. Za punkt wyjścia posłużyły dwie konstatacje: 1) idea religii/religijności stanowi jeden z fundamentów bułgarskiej ideologii narodowej czy też dyskursu narodowych elit w warunkach modernizacji; 2) współcześnie Bułgarzy powszechnie deklarują przywiązanie do tradycji prawosławnej, ale odsetek wyznawców jest niski, tak więc socjologiczne konceptualizacje oparte o słynne sformułowanie „wiera bez przynależności” (G. Davie) wydają się trafne. Wystąpienie było poświęcone nie tyle kwestii tego, czy „nie-religijność” jest adekwatnym wyjaśnieniem zjawisk religijnych w Bułgarii, ile pytaniu o fundamenty ideowe, tj. o lokalne znaczenie religii/religijności (w dyskursie naukowym) i co mówi nam ono o bułgarskiej drodze do nowoczesności. Dyskutantką była dr hab. Magdalena Lubańska (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Warszawskiego). Prezentacja powstała w ramach projektu naukowego: „Sekularyzacja i literatura. Elity intelektualne w Bułgarii wobec problemu religii (1892–1944)”, finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki (2019/35/D/HS2/00544).

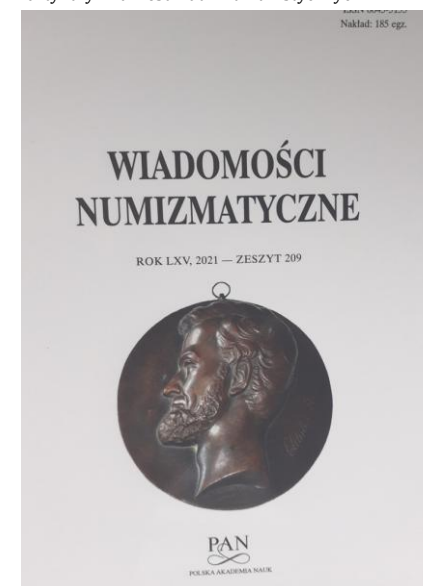
**Zebranie pracowników poznańskiej pracowni Instytutu Sławi-
styki Polskiej Akademii Nauk**

W dniu 28 kwietnia 2022 roku w sali seminaryjnej Pałacu Działyńskich odbyło się zebranie naukowe, podczas którego dr Jacek Serwański przedstawił referat pt. „Henryk Dmochowski Saunders i jego medalion z 1854 roku: przyczynek do biografii artysty i uczestnika powstań narodowowyzwoleńczych”. Prelegent przedstawił nieznaną fragment biografii i dorobku twórczego wybitnego polskiego rzeźbiarza i medaliera Henryka Dmochowskiego (1810–1863), gorącego patrioty, uczestnika powstań narodowowyzwoleńczych lat 1830, 1848 i 1863, którego zasadnie określa się mianem „artysty – żołnierza”. Dr J. Serwański omówił losy zaprojektowanego i wykonanego w 1854 roku przez Dmochowskiego medalionu, nazywając go polsko-amerykańskim, „należy” on bowiem zarówno do Polski, jak i Ameryki. Medalion wyobraża prominentnego dziewiętnastowiecznego Amerykanina, polityka i sędziego ze stanu Iowa, Charlesa Masona (1804–1882) i jest pamiątką historii USA. Powstał podczas pobytu rzeźbiarza w Stanach Zjednoczonych (w USA znany był jako Henry Dmochowski Saunders; swe dzieła sygnował: HD Saunders). Przebywał i tworzył w Filadelfii, Nowym Jorku, Waszyngtonie. Jego rzeźby (m.in. na Kapitolu w Waszyngtonie), medaliony i inne dzieła plastyczne wzbogacają dziedzictwo kulturowe Stanów Zjednoczonych.

Poza jednym wyjątkiem (lakończną wzmianką z 1949 roku), medalionu – doskonałego przykładu sztuki medalierskiej – nie odnotowuje żadna polska ani amerykańska publikacja z zakresu historii rzeźby. Nieznane są jego losy po roku 1855, kiedy był eksponowany na dorocznej wystawie filadelfijskiej Akademii Sztuk Pięknych. Dr Serwański ustalił, że najprawdopodobniej na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku medalion z podobizną Masona pozyskał do swych wielkich tematycznych zbiorów, odnoszących się do powstania listopadowego, bibliofil Ludwik Gocel (1889–1966). Włączył go do swej kolekcji ze względu na osobę twórcy dzieła, znał bowiem rolę Dmochowskiego jako żołnierza w powstańczych zrywach, w tym lat 1830 i 1863. Medalion zachował się w spuściźnie Gocla i wzbudza zainteresowanie znawców.

Prelegent odwoływał się do ustaleń, które zawarł w swym esejie pt. „A Forgotten Polish and American Medallion from 1854 in the Collection of Ludwik Gocel” [Zapomniany polsko-amerykański medalion z roku 1854 z kolekcji Ludwika Gocla] („Wiadomości Numizmatyczne”, Rok LXV, 2021, z. 209, s. 239–254), przybliżającym dzieje tego obiektu między innymi w kontekście osiągnięć kolekcjonerskich Gocla (z uwzględnieniem polskiej przeszłości medalu w Ameryce, obejmującej amerykański epizod w biografii Dmochowskiego). Sformułował też postulaty odnośnie do dalszych badań z zakresu historii i historii sztuki oraz zasług polskich twórców na drugiej półkuli.

Dr Jacek Serwański – filolog angielski, były pracownik Instytutu Sławistyki Polskiej Akademii Nauk. Zainteresowania: językoznawstwo, badania polonijne, biografistyka. W latach 1992–2020 związany z czasopismem „Sprawy Narodowościowe. Seria nowa”, m.in. jako zastępca redaktora naczelnego i współredaktor naukowy. Opublikował liczne artykuły, hasła encyklopedyczne i słownikowe. Przełożył z języka angielskiego książki i artykuły z zakresu nauk humanistycznych.

Na zdjęciu okładka rocznika Komitetu Nauk Historycznych PAN „Wiadomości Numizmatyczne”, 2021, z. 209, na której medalion Henryka Dmochowskiego Saundersa z przedstawieniem sędziego Charlesa Masona z kolekcji Ludwika Gocla

Dnia 19 maja 2022 roku o godz. 12.00 w sali seminaryjnej Pałacu Działyńskich odbyło się zebranie naukowe, na którym Barbara Grunwald-Hajdasz przedstawiła referat pt. „Interobrazowość na przykładzie projektu realizowanego przez Fotokolektyw «Punkt Alarmowy Syrena»”, połączony z prezentacją filmu „Za drzwiami”. Przedmiotem wystąpienia było zagadnienie związków intertekstualnych w przekładoznawstwie i interobrazowych w sztukach wizualnych. Te ostatnie zostały omówione na przykładzie projektu pt. „Metamorfozy”, którego prelegentką była kuratorką, zrealizowanego przez Fotokolektyw „Punkt Alarmowy Syrena” – grupę fotografów, absolwentów Wielkopolskiej Szkoły Fotografii w Poznaniu, opartego na transferze kodu zawartego w obrazie. Ta trwająca dwanaście miesięcy rozmowa jedenastu fotografów polegająca na rozkodowaniu i szyfrowaniu zawartej w obrazie intencji czy intrygi odbywała się bez komentarzy słownych. Efektem tych działań jest jedenaście cykli, każdy rozpoczęty przez innego uczestnika. Wszyscy wykonali jedno zdjęcie w jednym cyklu. Zastosowany algorytm pozwolił tak ustalić kolejność, by autor w każdej serii otrzymał pracę po innym uczestniku, udało się to w dziesięciu przypadkach.

Przebieg tego procesu oraz uzyskane efekty w postaci ciągów obrazów pozwoliły prelegentce zdefiniować pojęcie interobrazowości (od niemieckiego terminu *Interbildlichkeit*) – analogicznie do intertekstualności – jako swoistą rozmowę za pomocą kodu wizualnego, a sam obraz nie jako produkt, lecz dynamiczny proces funkcjonujący w konkretnych ramach kulturowych. Projekt ten pozwala prześledzić przepływ rozmaitych kodów języka fotografii. Jest też równocześnie kroniką powstawania i rozwoju obrazu w ramach cyklu fotograficznego.

Teoria widzenia, patrzenia i proces cytowania kodu wizualnego zostały następnie przybliżone przez zaproszonego gościa – uczestnika wcześniej omówionego projektu – fotografa Andrzeja Hajdasza, który opowiedział o swojej indywidualnej wystawie pt. „Odważa patrzenia” i nakręconym podczas jej trwania filmie „Za drzwiami”, będącym dokumentacją performansu jego pomysłu w choreografii Alisy Makarenko, który miał miejsce w Galerii Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu w roku 2020.

Fotos z filmu „Za drzwiami” pomysłu Andrzeja Hajdasza w choreografii Alisy Makarenko za zgodą autora. Film znajduje się w domenie publicznej pod adresem: <https://www.youtube.com/watch?v=8pH4Z4VbFn8>

Referenci podsumowali wystąpienie na temat interobrazowości cytatem z tekstu Waltera Benjamina, powstałego prawie sto lat temu, że: „Nie nieobeźnany z pismem, lecz nieobeźnany z fotografią będzie – tak powiedziano – analfabeta przyszłości. Czyż podpis nie stanie się z czasem najistotniejszą częścią składową zdjęć?” (Walter Benjamin, *Mała historia fotografii*, tłum. Janusz Sikorski, w: *Twórca jako wytwórca*, wyboru dokonał Hubert Orłowski, wstęp Jerzy Kmita, tłum. Hubert Orłowski, Janusz Sikorski, Poznań 1975, s. 44).

Barbara Grunwald-Hajdasz – germanistka i absolwentka studiów edytorstwa na polonistyce. Tłumaczka, w której dorobku znajdują się przekłady książek i artykułów z języka niemieckiego (ważniejsze adresy bibliograficzne: <https://katalogi.bn.org.pl>). Autorka grafik i okładek książkowych. Jej zainteresowania to: teoria tłumaczenia, język potoczny, grafika użytkowa, fotografia artystyczna, typografia i edytorstwo. W wydawnictwie IS PAN pracuje jako redaktorka i graficzka. Jest też współwykonawczynią projektu pt. „Testimonia najdawniejszych dziejów Słowian, seria łaćkańska, t. 3: Średniowiecze, z. 1: Źródła węgierskie”, kierowanego przez prof. dr. hab. Ryszarda Grzesika, a realizowanego w ramach grantu NPRH (nr 11H 12 0313 81) afiliowanego przy IS PAN.

Zakład Badań Narodowościowych

W dniu 17 maja 2022 roku na zebraniu Zakładu Badań Narodowościowych IS PAN wystąpiła dr hab. Elżbieta Janicka z referatem „*Festung Warschau* po latach. O nieadekwatności perspektywy »

memory studies". Wystąpienie nawiązywało do monografii „Festung Warschau”, opublikowanej przez referentkę w roku 2011 i obejmującej stan topografii symbolicznej terenu dawnego getta warszawskiego do roku 2010 włącznie. Autorka dokonała oceny wniesionych wówczas rozpoznań, przedstawiając modele przestrzennie-dyskursywne ekspandujące na badanym obszarze wraz z ich genealogią. W konsekwencji zaś argumentowała na rzecz zmiany kwalifikacji przedmiotu swoich badań, czyli pamięci o Zagładzie na rzecz kontynuacji większościowych praktyk dyskursywnych wcześniejszych niż Zagłada. Częścią konkluzji było przedstawienie planu dalszego ciągu badań w polu topografii symbolicznej dawnego getta warszawskiego do roku 2015 wraz z propozycją periodyzacji badanych zjawisk i zestawem pytań badawczych.

SLAWISTYCZNE ŚRODY

W kwietniu i maju 2022 roku w ramach otwartych spotkań z cyklu „Slawistyczne środy” odbyły się cztery seminaria.

W dniu 13 kwietnia odbyło się wystąpienie dr inż. Iryny Odrekhiwskiej pt. „European Translation Zones in the Condition of Dispatrio: Voicing the Experience of Displaced Ukrainians in the times of post WWII”.

Dr inż. Iryna Odrekhiwska. Jej specjalizacją jest translatoryka. Zainteresowania badawcze to: historia i socjologia przekładu literackiego w Europie Środkowo-Wschodniej, tożsamość i komunikacja międzykulturowa oraz badania tekstu i dyskursu we współczesnym językoznawstwie. Dotychczas badaczka prowadziła swoje badania na Lwowskim Narodowym Uniwersytecie im. Iwana Franki w Ukrainie. W kwietniu 2022 roku była stypendystką Instytutu Slawistyki Polskiej Akademii Nauk.

Dnia 27 kwietnia 2022 roku dr Maryna Fedoriuk, która aktualnie przebywa na stypendium w IS PAN, przedstawiła referat pt. „Formy adresatywne we współczesnym dyskursie religijnym Polaków i Ukraińców (aspekt porównawczy)”. Podjęta temat badań, które odzwierciedlają współczesny stan funkcjonowania form adresatywnych w wybranych gatunkach dyskursu religijnego, do których m.in. zaliczają się: listy pasterskie, kazania, homilie, przemówienia okolicznościowe, oficjalna korespondencja duchownych oraz ustna komunikacja codzienna pomiędzy wiernymi i duchownymi.

Omówione zostały m.in. przejawy kompetencji komunikacyjnej w zakresie stosowania form adresatywnych w komunikacji religijnej w relacjach: wierni – duchowni, duchowni – wierni, duchowni – duchowni oraz wierni – wierni w odpowiednich sytuacjach komunikacyjnych oraz główne tendencje użycia tych form w wyodrębnionych domenach.

Dr Maryna Fedoriuk – adiunktka w Czerniowieckim Uniwersytecie Narodowym im. Jurija Fedkowycza w Czerniowcach, stypendystka Instytutu Slawistyki Polskiej Akademii Nauk. Do jej zainteresowań badawczych należą: formy adresatywne w języku religijnym, język polski jako obcy, pragmatyka, dydaktyka nauczania języków obcych.

Na zdjęciu od lewej dr Maryna Fedoriuk i dr hab. Helena Krasowska, prof. inst. Fot. Kinga Capik

W środę 11 maja dr Olha Shevchuk-Kliuzheva zaprezentowała referat pt. „Специфіка спілкування дітей в Україні до війни (за матеріалами соціолінгвістичного дослідження батьків дошкільнят у Києві)” [Specyfika komunikacji dziecięcej w Ukrainie przed wojną (na podstawie badania socjolingwistycznego rodziców dzieci w wieku przedszkolnym w Kijowie)]. Uczestnicy spotkania zapoznali się z wynikami badania socjolingwistycznego. Aby zrozumieć dwujęzyczność i wielojęzyczność w Ukrainie jako zjawisko społeczno-kulturowe, ważne było przeanalizowanie sfery komunikowania się dzieci, która odzwierciedla rzeczywistą sytuację językową poza kontekstem historycznym i politycznym, bezpośrednio ukazuje trendy w państwowej polityce językowej, spójność i skuteczność. Zaobserwowano wielką ekspansję sfer i funkcji języka ukraińskiego oraz wielką siłę w przestrzeni językowej Ukrainy, w tym w Kijowie, gdzie jeszcze przed wojną posługiwano się językiem rosyjskim.

Dr Olha Shevchuk-Kliuzheva – adiunktka w Katedrze Języka Ukraińskiego na Uniwersytecie Kijowskim im. Borysa Hrinchenki, członkini Krajowej Komisji ds. Standardów Języka Państwowego, stypendystka Instytutu Slawistyki Polskiej Akademii Nauk. Zainteresowania naukowe: polityka językowa na Ukrainie; dwujęzyczność ukraińsko-rosyjska; mieszanie i przełączanie kodów; dzieci wielojęzyczne i dwujęzyczne; metody nauczania dzieci dwujęzycznych i trójjęzycznych; rozwój poznawczy; ingerencja; krajo-braz językowy; procesy dynamiczne w słownictwie i gramatyce języka ukraińskiego.

Na zdjęciu od lewej: dr Maryna Fedoriuk, prof. dr hab. Oksana Kushlyk, Svitoslav (syn dr Maryny Fedoriuk) i dr hab. Helena Krasowska, prof. inst. Fot. Kinga Capik

W dniu 18 maja 2022 roku odbyło się seminarium, podczas którego prof. dr hab. Oksana Kushlyk, stypendystka w IS PAN, zaprezentowała wystąpienie pt. „Основоцентричний аспект дослідження в українській дериватології: словотвірний потенціал похідних дієслів української мови”.

Prof. dr hab. Oksana Kushlyk – pracowniczka Ukraińskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Iwana Franki w Drohobycz, stypendystka IS PAN. Zainteresowania badawcze: składnia współczesnego języka ukraińskiego, m.in. składnia zdania prostego, składnia zdania złożonego, organizacja zdania semantyczno-syntaktycznego, przypadki złożone analizy w składni zdań prostych i złożonych. Zajmuje się problematyką derywatologii współczesnego języka ukraińskiego, a w szczególności tematem rdzeniowo-centrycznym badania różnych zjawisk derywatologicznych, które od końca XX wieku stają się coraz bardziej popularne w słowotwórstwie ukraińskim.

OTWARTE SEMINARIUM „LABORATORIUM ŚRODKOWOEUROPEJSKIEGO”

Dnia 7 kwietnia 2022 roku gością Laboratorium Środkowo-europejskiego, zainicjowanego przez prof. dr hab. Joannę Goszczyńską, była dr Kamila Woźniak z Uniwersytetu Wrocławskiego. Prelegentka zaprezentowała referat pt. „Motyw fotografii w twórczości Milady Součkovéj”. Cechą charakterystyczną twórczości Milady Součkovéj są odniesienia do pamięci własnej i rodzinnej. Wspomnienia i powroty do przeszłości pisarka łączy często z opisami fotografii. To jej sposób na uporządkowanie (w słowach i w obrazach) tego, co przeminęło. Fotografie stają się źródłami ożywiającymi obrazy pamięci. Aktywizują pamięć i łączą wspomnienia w łańcuchy mnemonicznych skojarzeń. Wystąpienie poświęcone było literackim nawiązaniom do fotografii w tekstach poetyckich i prozatorskich autorstwa Milady Součkovéj.

SPRAWOZDANIE PEŁNOMOCNICZKI DYREKTORA DS. OTWARTEGO DOSTĘPU I CYFRYZACJI ZA ROK 2021

W 2021 roku przy Instytucie Slawistyki Polskiej Akademii Nauk afiliowano łącznie 202 monografie naukowe oraz artykuły w czasopiśmie i monografiach wieloautorских, z których 150 opublikowano w czasopiśmie i wydawnictwach zewnętrznych. W otwartym dostępie są upowszechnione wszystkie prace wydane przez Instytut. Dwie monografie mają dodatkową wersję drukowaną. 90 prac opublikowano w pozainstytutowych wydawnictwach na zasadzie otwartego dostępu, co stanowi 60% wszystkich prac opublikowanych poza IS PAN. Łącznie 71% prac afiliowanych przy IS PAN w 2021 roku upowszechnione jest w otwartym dostępie.

Ze względu na przyjętą przez Narodowe Centrum Nauki politykę otwartego dostępu i związane z nią nowe wymogi w grantach udzielanych od 2021 roku pełnomocniczka Dyrektora ds. otwartego dostępu przeprowadziła szkolenie kierowniczek i kierowników grantów NCN na temat zasad publikowania artykułów w otwartym dostępie, tj. w czasopiśmie OA, subskrypcyjnych i tzw. hybrydowych. Ponadto w IS PAN w 2021 roku podjęto temat zarządzania danymi badawczymi, w tym kwestię ich przechowywania i ewentualnego otwierania.

W dn. 29 kwietnia 2021 roku Dyrekcja IS PAN podpisała porozumienie z Interdyscyplinarnym Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego na temat korzystania przez IS PAN z Repozytorium Otwartych Danych Badawczych (RepOD), administrowanego przez ICM UW. RepOD powstało w ramach projektu „Dziedziczne Repozytoria Otwartych Danych Badawczych” jako repozytorium tzw. małych danych. W 2021 roku została w nim utworzona kolekcja: „Kolekcja IS PAN”, w której pracowniczki i pracownicy Instytutu będą mogli zamieszczać materiały związane z prowadzonymi badaniami. Dokumenty te będą mogły być udostępnione w otwartym dostępie. Opiekunem kolekcji z ramienia IS PAN jest dr Paweł Kowalski.

Dorota Leśniewska

Sprawozdanie zostało przyjęte przez Radę Naukową IS PAN w dniu 4 kwietnia 2022 roku.

NOWOŚCI WYDAWNICZE

Iryda Grek-Pabisowa, „Ukształtowani przez historię. Polacy na dawnych Kresach Północno-Wschodnich i Łotwie w ocenie własnej (poglądy, status społeczny, atrybuty polskości, rola wyznania, sąsiedzi, losy)”, Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, 2020 [Język na Pograniczach 45]

Fot. Kinga Capik

W repozytorium Instytutu Sławistyki Polskiej Akademii Nauk iReneslasw została opublikowana monografia prof. dr hab Irydy Grek-Pabisowej pt. „Ukształtowani przez historię. Polacy na dawnych Kresach Północno-Wschodnich i Łotwie w ocenie własnej (poglądy, status społeczny, atrybuty polskości, rola wyznania, sąsiedzi, losy) jako 45. tom serii „Język na Pograniczach”: <https://dl.handle.net/20.500.12528/1945>.

Książka składa się z trzech głównych części. Pierwsza stanowi wprowadzenie w tematykę dotyczącą Kresów jako obszarów dawnej Rzeczypospolitej, na których osiedlali się Polacy z tzw. etnicznej Polski. Druga zawiera wypowiedzi Kresowian na temat roli historycznych zmian, które wywoływały nieodwracalne przeobrażenia w ich życiu, znaczenia Kościoła katolickiego, różnic społecznych, procesów i przyczyn depolonizacji, także tolerancji i animozji na tle wyznaniowym i narodowościowym. Część trzecia obejmuje przegląd cech językowych polszczyzny północnokresowej.

Na Aneksy składają się wykaz słownictwa i zwrotów zapożyczonych i trudniejszych do zrozumienia regionalizmów, spis nazw miejscowych z wariantami funkcjonującymi w mowie informatorów, słownik polszczyzny łotewskiej sporządzony na podstawie wywiadów z polską ludnością wiejską na Łotwie oraz spisy publikacji na temat polszczyzny północnokresowej. »

Książka jest ostatnią pracą ponad dziewięćdziesięcioletniej, zmarłej w ubiegłym roku Nestorki IS PAN, która całe życie poświęciła badaniom polszczyzny północnokresowej. „Monografia przynosi unikalny i wielowymiarowy obraz czynników kształtujących funkcjonowanie polskiej społeczności [...], a także obraz własny zachowany w pamięci zbiorowej” (M. Głuszkowski).

Zapraszamy do lektury.

TARGI KSIĄŻKI W WARSZAWIE

W dniach 26–29 maja 2022 roku odbyły się Targi Książki w Warszawie, których gościem honorowym była Norwegia, a gościem specjalnym – Ukraina. Podobnie jak w zeszłym roku zorganizowano je na Placu Defilad przed Pałacem Kultury i Nauki, a część stoisk i wydarzeń umieszczono w samym PKiN-ie. Zwyczajowo w Targach wziął udział Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk wraz z grupą „Świadomi Wydawcy”, w tym roku w składzie: Amaltea, Claroscuro, Eperons-Ostrogi, Fundacja Duży Format, Kwiaty Orientu, Marpress, Oficyna Naukowa i Poławiace Pereł.

Oferta stoiska była bardzo szeroka – od literatury dla dzieci, przez literaturę piękną i współczesną poezję, po prace naukowe z humanistyki i nauk społecznych (IS PAN i Oficyna Naukowa). Dlatego stoisko przyciągało przez cztery targowe dni bardzo wielu zainteresowanych. Była to okazja dla koneserów naukowej książki „papierowej” do zakupu kilku najnowszych prac wydanych przez IS PAN także w takiej wersji, m.in. „Ukształtowani przez historię. Polacy na dawnych Kresach Północno-Wschodnich i Łotwie w ocenie własnej” Irydy Grek-Pabisowej, „Cer’kov v krugu cennostej” Doroty Pazio-Włazłowskiej i „Studium konfrontatywne frazeologii bułgarskiej, polskiej i ukraińskiej” Wojciecha Sosnowskiego.

Koordynatorką działań IS PAN podczas Targów Książki w Warszawie była jak co roku dr Dorota Leśniewska, kierowniczka wydawnictwa IS PAN. W organizacji tego przedsięwzięcia uczestniczyły również: dr Kinga Capik, Joanna Drewniak oraz dr Julia Gurska. »

1

Na Targach Książki w Warszawie. Fot. Kinga Capik: 1. Plakat informujący o Targach Książki. 2. Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk na wspólnym stoisku „Świadomych wydawców”. 3. Prof. dr hab. Anna Zielińska. 4. Dr Dorota Leśniewska na uroczystym rozpoczęciu Targów Książki w Warszawie. 5. Od lewej dr hab. Ewa Golachowska, prof. inst. i dr hab. Nicole Dołowy-Rybińska, prof. inst.

2

3

4

5